

оперативно-розшукової характеристики // Шляхи вдосконалення оперативно-розшукової діяльності: Науковий вісник ЛьвДУВС. – 2002. – № 2 (1). – С. 26-35.

10. Боротьба з порнографією: криміналістичні та оперативно-розшукові аспекти: Навч. посіб. / В.В. Шендрик, І.О. Крепаков, С.О. Сафронов, Є.В. Жилін. – Харків, 2010.

11. *Терентьєв А.В.* Деякі міркування щодо визначення поняття оперативно-розшукової характеристики в теорії ОРД // Південноукраїнський правничий часопис. – 2007. – № 1. – С. 178-181.

12. *Діденко С.В., Філіпенко Н.Є.* Щодо визначення поняття «оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних із застосуванням вибухових речовин або бойових припасів» // Науковий вісник Льв ДУВС. – 2007. – № 1. – С. 174-186.

13. *Соколовська О.О.* Зміст та особливості поняття житлово-комунального господарства // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 12 (168). – С. 20-23.

14. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24.06.2004 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>.

15. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. – К., 1998. – Т. 2.

16. Житловий кодекс Української РСР: Закон Української РСР від 30.06.1983 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10/page>.

17. *Казаков В.В.* Криминологические и уголовно-правовые меры противодействия преступлениям, совершаемым в жилищно-коммунальной сфере: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – М., 2011. – 26 с.

18. *Кондрашков Н.Н., Кудрявцев В.Н.* Личность преступника: Монография. – М., 1971.

19. Криминология: Учеб. / Под ред. А.И. Долговой. – М., 2000.

Надійшла до редакції 28.08.2012

О.І. Гузоватий

здобувач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

УДК 343.352

РЕАЛІЗАЦІЯ ВИМОГ СТАТТІ 20 КОНВЕНЦІЇ ООН ПРОТИ КОРУПЦІЇ «НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ДЕЯКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Викладено проблемні питання застосування статті 20 Конвенції ООН проти корупції «незаконне збагачення» у міжнародній практиці, на прикладі кримінального законодавства деяких європейських держав.

Ключові слова: *Конвенція ООН проти корупції, Конвенція, стаття 20 Конвенції, незаконне збагачення, неправомірне збагачення, безпідставне збагачення, корупційні злочини.*

Изложены проблемные вопросы применения статьи 20 Конвенции ООН против коррупции «незаконное обогащение» в международной практике, на примере уголовного законодательства некоторых европейских государств.

Ключевые слова: Конвенция ООН против коррупции, Конвенция, статья 20 Конвенции, незаконное обогащение, неправомерное обогащение, безосновательное обогащение, коррупционные преступления.

In this article set the problem of using Article 20 of the UN Convention against Corruption "illicit enrichment" in international practice, for example, criminal law in some European countries.

Keywords: United Nations Convention against Corruption, Convention, Article 20 of the Convention, illicit enrichment, unlawful enrichment, unjust enrichment, corruption offenses.

Постановка проблеми. Корупція є пагубним явищем, яке зустрічається у всіх країнах – великих і малих, багатих і бідних, і має згубний вплив на країни, які розвиваються. Корупція завдає непропорційно великої шкоди саме бідному класу, оскільки вона «перетягує» кошти, призначені для розвитку, позбавляє владу можливості надавати основні послуги населенню, є основним підґрунтям для нерівності й несправедливості, перешкоджає потокам зарубіжних інвестицій. Корупція є однією з головних причин низьких економічних показників, а також однією з головних перешкод на шляху зменшення масштабів бідності й забезпечення розвитку.

Корупція підриває основи демократії та верховенства права, веде до порушення прав людини, перешкоджає господарській діяльності, погіршує якість життя і створює умови для процвітання організованої злочинності, тероризму та інших явищ, які загрожують безпеці людини [1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемам кримінальної відповідальності за корупційні злочини приділялася увага у працях М.І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, П.П. Андрушкіна, В.І. Тютюгіна, Л.П. Брич, М.І. Мельника, В.А. Мисливого, М.І. Хавронюка та інших. Серед зарубіжних вчених можна назвати таких: Х. Даган (Dagan, Hanoch), Х.М. Херд (Hurd, Heidi M.), Неллі Гечері Камунд (Nelly Gacheri Kamunde), Д. Деренсінович (Davor Derencinovic), М.К. Левіс (Margaret K. Lewis), Дж. А.Ф. Годінхо (Jorge A. F. Godinho), Дж.Д. Каламарі (Calamari, John D.), П. Бьоркс (Peter Birks) та інших.

Метою цієї статті є комплексне вивчення питання реалізації положень статті 20 Конвенції ООН проти корупції у кримінальному законодавстві деяких європейських країн.

Для досягнення цієї мети поставлено завдання дослідити досвід деяких європейських країн щодо застосування статті 20 Конвенції ООН проти корупції, а саме: Нідерландів, Бельгії, Ірландії, Португалії, Швейцарії, Фінляндії, Данії, Норвегії, Франції, Італії, Іспанії.

Виклад основного матеріалу. Одним із правових заходів боротьби з корупцією, а саме із незаконним збагаченням, стало прийняття Генеральною Асамблеєю 31 жовтня 2003 року Конвенції ООН проти корупції (далі – Конвенція). Стаття 20 Конвенції передбачає обов'язок держав розглянути питання про криміналізацію (з дотриманням своїх конституційних принципів) навмисного «незаконного збагачення», тобто істотного збільшення доходів посадової особи, яке вона не може розумним

чином пояснити і яке не є результатом її професійної діяльності.

Досить «чистими» щодо корупції країнами, які входять у першу двадцятку по рейтингу корумпованості, що сформували на державному рівні антикорупційну стратегію, є Фінляндія, Данія, Нова Зеландія, Ісландія, Сінгапур, Швеція, Канада, Нідерланди, Люксембург, Норвегія, Австралія, Швейцарія, Великобританія, Гонконг, Австрія, Ізраїль, США, Чилі, Ірландія, Німеччина, Японія. Розглянемо стратегію боротьби з корупцією на прикладі деяких з них [2].

У Нідерландах складу «незаконне збагачення» або подібного до нього складу злочину серед кримінально караних діянь немає. Таким чином, у суворому розумінні положень статті 20 Конвенції, в нідерландському кримінальному законодавстві дана стаття не реалізована. Разом з тим сам феномен незаконного збагачення наділений в нідерландському праві самостійним юридичним значенням і може бути обставиною, що дає підстави для застосування санкцій до відповідної особи [3, с. 510].

Механізм застосування таких санкцій врегульовано в статті 36Е Кримінального кодексу Королівства Нідерландів, яка передбачає можливість конфіскації доходів, щодо яких є підозри у незаконному джерелі їх отримання.

Умовою застосування конфіскації є те, що особу було визнано винною у вчиненні злочину, караного штрафом п'ятої категорії (найвищий розмір штрафу), і є підозри в тому, що наявні у цієї особи доходи були придбані нею у результаті вчинення аналогічних злочинів¹.

Кримінально-правова боротьба з корупцією в Бельгії є одним з державних пріоритетів, визначених в «Національному плані з безпеки» на 2008–2011 рр. Закон «Про боротьбу з корупцією» вніс у кримінальний та податковий кодекси Бельгії положення щодо протидії незаконному збагаченню, що передбачають, у тому числі, і кримінальну відповідальність за невідповідність придбаного майна офіційним, щорічно декларованим доходам (статті 246, 247, 504bis, 504ter Кримінального кодексу і статті 223, 225, 246, 247 Податкового кодексу). Розслідуванням такого роду зловживань в Бельгії займається Спеціальна антикорупційна служба Центрального офісу по протидії корупції, яка входить до складу Федеральної поліції. Ця структура працює в тісній взаємодії з фінансовими і податковими інститутами країни [4].

Таким чином, приєднання Бельгії до Конвенції у 2007 році не потя-

¹ Якщо на підставі проведеного розслідування прокурор робить висновок про наявність підстав припускати, що доходи були отримані особою в результаті скоєння злочинів, які караються максимальним штрафом або більш суворою мірою покарання, прокурор може звернутися до суду з клопотанням про конфіскацію. Підставою для звернення прокурора до суду про конфіскацію є лише обґрунтовані підозри в законності методів і джерел одержання доходів. Доказів вчинення відповідних злочинів, а так само те, що збагачення особи є прямим наслідком таких злочинів, не потрібно. Досить продемонструвати обґрунтованість відповідних підозр (з цією метою, наприклад, наводяться наявні у прокурора докази відсутності зв'язку між законною професійною діяльністю особи, іншими законними джерелами і його доходами). В цьому випадку застосовується так звана презумпція винності, і вже чиновник доводить у суді, що він не корупціонер.

гло за собою жодних доповнень чи змін у національне законодавство для реалізації статті 20 цієї Конвенції [5], що пояснюється тим, що на момент ратифікації статті 20 Конвенції законодавство Бельгії вже мало кримінально-правову основу для боротьби з незаконним збагаченням.

Протилежна ситуація в Ірландії. Так, у Кримінальному кодексі Республіки Ірландія не міститься терміна «*illicit enrichment*» (незаконне збагачення) як такого. Натомість, існує поняття «*unjust enrichment*» (неправомірне збагачення), проте воно використовується виключно в податковому законодавстві, і його положення відрізняються від контексту статті 20 Конвенції.

Відповідно до статті 20 Конвенції, під незаконним збагаченням слід розуміти кримінально каране діяння, тобто умисне, значне збільшення активів державної посадової особи, які перевищують її законні доходи, і які вона не може раціонально обґрунтувати. Таким чином, незаконне збагачення можна визначити як отримання службовою особою неправомірної вигоди, яке є наслідком її збагачення, за відсутності ознак хабарництва, за яке передбачено кримінальну відповідальність.

При цьому безпідставне (неправомірне) збагачення є юридичним терміном, що означає конкретний тип причинної події, в яких одна із сторін, без належних на те правових підстав, збагачується за рахунок іншої, у зв'язку з чим виникає зобов'язання відшкодувати (повернути) отримані блага, незалежно від настання відповідальності за вчинене правопорушення [6]. Для встановлення факту неправомірного збагачення повинно бути п'ять невід'ємних елементів: 1) збагачення однієї особи; 2) збіднілість іншої; 3) причинно-наслідковий зв'язок між збагаченням та збіднілістю; 4) відсутність правових підстав збагачення та збіднілості; 5) відсутність засобів правового захисту, передбачених законом [7].

Таким чином, неправомірне збагачення є ширшим поняттям за незаконне збагачення, і головним критерієм їх розмежування є настання юридичної відповідальності за отримання неправомірної вигоди.

Дослідженню неправомірного (безпідставного) збагачення приділяється значна увага англійськими та американськими вченими, а саме: Х. Даганом (Dagan, Hanoch) [8], Ендрю Теттерборном (Andrew Tettenborn) [9], Дж. Еделманом (James Edelman) [10], Ж. Макмілом (Gerard McMeel) [11], Д. Джонстоном (David Johnston), Р. Зімерманом (Reinhard Zimmermann) [12], В. Р. Корнішом (W.R. Cornish), Р. Ноланом (Richard Nolan), Дж. Осуліваном (Janet O'sullivan), Г. Вірго (Graham Virgo) [13] та іншими.

«Неправомірне збагачення» застосовується у випадках, коли особа робить неправдиве повідомлення в податкову інспекцію про податок на додану вартість, тобто заявляє про більший розмір, ніж було сплачено, з метою отримання повернення певної суми з податкової інспекції.

Незважаючи на відсутність поняття незаконного збагачення в ірландському законодавстві, існують законодавчі акти і заходи, визначення і зміст яких схожі зі статтею 20 Конвенції. Крім того, існує законодавство з приводу хабарів, а також заборона посадовим особам на отримання дарунків певного розміру та корупційного збагачення. Також найважливішу юридичну роль відіграють судові процеси, трибунали проти корупції

посадових осіб, які створюють правові прецеденти за останні 10 років (Трибунали Моріарті і Мехона) і укази Верховного Суду Ірландії за «заморожування» майна під час процесів про корупцію [14].

До основних законодавчих актів Ірландії щодо боротьби з корупцією, а саме з неправомірним збагаченням, є: Акт про попередження корупції 2001 року (з поправками 2010 р.) [15], який був покликаний виконанням Ірландією Конвенції проти корупції, Акт про етику на державній службі [16] та Акт про стандарти на державній службі [17], Акт про фінанси 2012 року [18] та Акт про омбудсмена 1980 року [19].

У Португалії проблема криміналізації незаконного збагачення вже декілька останніх років є однією з найбільш дискусійних тем.

Перший із семи законопроектів щодо запобігання корупції був внесений до Зібрання Республіки у квітні 2007 р., за півроку до ратифікації Португалією Конвенції, але був заблокований до передачі документа у профільну комісію. У вересні 2010 р. вдалося провести через парламент пакет антикорупційних актів (близько 10 законів), яким, зокрема, було значно розширено коло осіб, зобов'язаних щорічно звітувати про свої доходи, і введено поняття *пасивної корупції*¹ (курсив мій. – Г.О.). Але кримінальну відповідальність за незаконне збагачення португальський законодавець упустив. Останній законопроект з цієї тематики був внесений до Зібрання Республіки в лютому 2011 р. і знову піддався критиці експертів з Тимчасової парламентської комісії по політичному дослідженню феномена корупції [20].

В основу критики покладено те, що кримінальному переслідуванню повинно підлягати не саме незаконне збагачення, а факт вчинення протиправного діяння (в даному випадку кримінально караного – злочину), яке призвело до виникнення «незаконного збагачення», тобто незаконне збагачення не може спричинити настання кримінальної відповідальності, оскільки є не діянням, а його результатом.

При цьому португальські вчені-юристи також звертають увагу і на формулювання самої статті 20 Конвенції, яка не передбачає введення в обов'язковому порядку окремого складу злочину, але вимагає, щоб національне законодавство передбачало покарання за незаконне збагачення, що, з точки зору місцевих експертів, може бути забезпечено якраз за рахунок притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення інших злочинів, які лежать в його основі.

Крім того, аналіз пропонованих у різний час законопроектів показує, що португальський законодавець при спробі сформулювати самостійну статтю Кримінального кодексу, присвячену незаконному збагаченню, стикається з труднощами, пов'язаними з забезпеченням дотримання ключового для національного законодавства положення п. 1 ст. 32 Конституції Португальської Республіки про гарантії захисту обвинуваченого у кримінальному процесі. Так, специфіка складу статті 20 Конвенції «до-

¹ «Пасивна корупція» – це умисне діяння, яке полягає в одержанні службовою особою незаконної винагороди за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає цю винагороду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй державної влади чи службового становища.

ходи, які державна посадова особа не може раціонально обґрунтувати» важко узгоджується з поняттям презумпції невинуватості, тобто правом не вважатися винним до моменту оголошення вироку, покладення тягара доказування та кримінально-правової конструкції провини [21].

Дещо аналогічну ситуацію можна спостерігати у Швейцарії. Так, Швейцарія ратифікувала Конвенцію 24 вересня 2009 року. У посланні Уряду Конфедерації про внесення Конвенції на затвердження у Федеральні збори (парламент) Швейцарії щодо її статті 20 було зроблено ряд коментарів.

Так, стаття 20 Конвенції передбачає правило про те, що при значному збільшенні доходів посадової особи на неї покладається тягар доведення того, що джерелом даних доходів є результат правомірної діяльності цієї особи. Цікавим моментом є те, що подібну норму законодавства можна знайти у правових системах багатьох країн Латинської Америки (в Аргентині, Барбадосі, Болівії, Бразилії, Колумбії, Республіці Домінікано, Панамі та ін.). Конвенція по боротьбі з корупцією Організації Американських Держав 1996 року (Міжамериканська конвенція проти корупції)¹ містить положення, аналогічні статті 20 Конвенції ООН проти корупції [22].

Принцип доказування правомірності доходів було включено у Кримінальний кодекс Швейцарії щодо осіб, які є учасниками злочинної організації або підтримують її діяльність (ст. 260-тер). Відповідно до ст. 72 Кримінального кодексу Швейцарії, суд вправі конфіскувати всі майнові цінності, що знаходяться в розпорядженні злочинної організації, якщо не буде доведено, що якась частина цих майнових цінностей не підконтрольна даній злочинній організації, а на законних підставах належить певній особі, яка бере участь у діяльності злочинної організації чи підтримує її.

Разом з тим, на думку швейцарських юристів-науковців, положення ст. 20 Конвенції «йдуть далі», ніж норми швейцарського законодавства. По-перше, положення Конвенції не передбачають наявності причинно-наслідкового зв'язку між значним збільшенням майна і протиправним діянням. По-друге, ст. 20 Конвенції не належить ні до одного з перерахованих у ст. 66 КК «інших заходів», відповідно до яких, у разі наявності загрози вчинення особою кримінально караного діяння, судовий орган має право вимагати від неї надати певну гарантію (у вигляді майнових цінностей), яка, якщо особа все-таки здійснює злочин, підлягає конфіскації в дохід держави. Стаття 20 Конвенції, як вважають швейцарські юристи, пропонує розглядати збагачення в результаті при-

¹ Так, згідно зі ст. 9 Міжамериканської конвенції проти корупції, кожна держава-учасниця, відповідно до своєї Конституції і основних принципів своєї правової системи, що ще не зробила цього, повинна вжити необхідних заходів для встановлення за своїм законодавством як злочину суттєвого збільшення майна урядового чиновника, що він не може зрозуміло пояснити у відношенні до його законних заробітків під час здійснення своїх функцій. Тобто зміст цих двох Конвенцій є аналогічним щодо незаконного збагачення, хоча Конвенція ООН проти корупції дає більш ширше визначення незаконного збагачення: «...значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи...».

власнення доходів від злочинного діяння в якості самостійного складу злочину. Подібний принцип несумісний зі швейцарською правовою системою, як і правовими системами інших європейських держав (Німеччини, Франції та Австрії) [23].

Досліджуючи національне законодавство Фінляндії, треба зазначити, що Фінляндія ратифікувала Конвенцію 20 червня 2006 р., але до теперішнього часу поняття «незаконного збагачення» не було введено у фінське законодавство [24].

Обґрунтування такої ситуації частково дає пояснювальна записка Уряду до проекту закону про вступ Конвенції в силу для Фінляндії (HE 197/2005), де з приводу статті 20 зазначено: «Передбачені статтею заходи підлягають застосуванню тільки в тому випадку, якщо це не суперечить основному закону і правовій системі держави-учасника. Положення статті застосовуються державою на власний розсуд. Стаття не передбачає винності посадової особи в злочині і ґрунтується головним чином на покладанні тягаря доказування на обвинуваченого. Немає необхідності включати у правову систему Фінляндії абсолютно чужий їй інститут» [25].

Протилежна ситуація існує в Данії, де антикорупційне законодавство включає близько двадцяти законодавчих актів і передбачає кримінальну і адміністративну відповідальність фізичних і юридичних осіб за умисне використання свого службового становища для протиправного отримання матеріальних і нематеріальних благ і переваг, а також за підкуп посадових осіб.

Реалізація статті 20 Конвенції в Данії забезпечується, зокрема, статтею 144 Кримінального кодексу Данії, відповідно до якої «той, хто при виконанні своїх обов'язків на державній службі в Данії або іноземній державі, а також міжнародної організації незаконно отримує, вимагає або приймає обіцянку про отримання в подальшому винагороди чи якоїсь іншої вигоди, карається штрафом або позбавленням волі на строк до 6 років» [26].

Питання про введення в норвезьке кримінальне законодавство поняття «незаконне збагачення», відповідно до рекомендації статті 20 Конвенції, розглядалося в Норвегії в 2006 році. В результаті було зроблено висновок про недоцільність такого заходу, оскільки це було б не сумісним з принципом презумпції невинуватості, який трактується, зокрема, в Європейській конвенції про захист прав людини (ст. 6). Крім того, було визнано, що цілі, закладені в рекомендації статті 20 Конвенції, вже досягаються в необхідній мірі наявністю відповідних положень у чинному норвезькому законодавстві у сфері оподаткування, фінансової звітності, корпоративного управління, трудових відносин (включаючи питання зайнятості за сумісництвом). Додатковою гарантією проти «незаконного збагачення» є також положення норвезького Кримінального кодексу (ст. 34 «а») про те, що до засудженого за економічні злочини, а також його/її дружини/чоловіка (у тому числі колишньої/колишнього або цивільної (громадянської)/цивільного (громадянського)) застосовується «широка» конфіскація майна, якщо не буде доведено, що майно

було придбано на законних підставах [27].

Досліджуючи французьке антикорупційне законодавство, треба зазначити, що Франція стала першою країною «Групи вісімки», яка ратифікувала Конвенцію 11 липня 2005 року [28]. В суворому розумінні трактування статті 20 Конвенції, відповідно до якої «...Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть знадобитися...», французи не приймали додаткових правових актів, пов'язаних з реалізацією зазначеної статті. У зв'язку з тим, що на момент ратифікації Конвенції французька нормативна база в достатній мірі забезпечувала функціонування механізму притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб, обвинувачених у незаконному збагаченні.

Французький законодавець виходив з того, що Конвенція не цілком чітко формулює поняття «незаконне збагачення». Сам по собі факт володіння майном не є кримінально караним злочином. Тому кримінальну справу у французькій юридичній практиці порушують лише в тому випадку, якщо є підстави вважати, що активи публічної посадової особи (або приватної особи – французьке законодавство не робить у даному випадку розмежування) отримані незаконним шляхом. В якості вагомих підстав можуть бути використані непрямі ознаки наявності протиправних дій не тільки з боку підозрюваної особи, а й членів її родини. Йдеться, зокрема, про дані податкової декларації, очевидні зовнішні прояви (спосіб життя), придбання матеріальних цінностей, вартість яких не відповідає доходам, а також операції з банківськими рахунками та ін.

У Кримінальному кодексі Французької Республіки прописані такі положення, які кваліфікуються як злочини, пов'язані з непідтвердженими доходами:

- ст. 222-39-1 «Про незаконний обіг наркотиків» КК (закон від 13 травня 1996 р.);
- ст. 225-4-8 «Про торгівлю людьми» КК (закон від 18 травня 2003 р.);
- ст. 225-6 «Про сутенерство» КК;
- ст. 312-7-1 «Про вимагання в складі організованої банди або здиригство з вбивством, тортурами або жорстокістю» КК (закон від 9 березня 2004 р.);
- ст. 321-6 «Про осіб, що роблять вплив на неповнолітніх» КК;
- ст. 421-2-3 «Про тероризм» КК (закон від 18 березня 2003 р.);
- ст. 450-2-1 «Про злочинні угруповання» КК (закон від 15 травня 2001 р.).

Як заходи покарання за вказані злочини передбачаються жорстокі санкції (великі штрафи, конфіскація майна, тюремне ув'язнення тощо) [29].

Аналізуючи кримінальне законодавство Італії, Іспанії треба зазначити, що хоча Конвенцію і ратифіковано, але на даний час статтю 20 Конвенції не імplementовано в національне законодавство цих країн [30, 31]. Це пояснюється невідповідністю положень даної статті принципам і засадам національного законодавства, зокрема презумпції невинуватості.

Висновок. Таким чином, все зазначене дає підстави нам зробити висновок, що більшість європейських країн, які приєдналися до Конвен-

ції у напрямку реалізації положень статті 20, не встановили окремої кримінальної відповідальності за незаконне збагачення, на відміну від України (ст. 368² КК) [32]. На нашу думку, це пояснюється, по-перше, тим, що законодавство деяких європейських країн має достатню кримінально-правову основу для боротьби з корупцією, на відміну від України, і по-друге, національне законодавство не справляється в повній мірі з боротьбою проти корупції, в результаті чого було прийнято також ряд антикорупційних законодавчих актів (Закони України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення»). Таким чином, доцільність введення окремої кримінальної відповідальності у чинному кримінальному законодавстві України за незаконне збагачення, що є наслідком (результатом) вчинення інших злочинів, на наш погляд, є дискусійним і потребує ще подальшої наукової розробки.

Бібліографічні посилання

1. Конвенція ООН против коррупции. – ООН. – Нью-Йорк. – 2004. – С. 62. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50028_R.pdf
2. Стан корупції в Україні: оцінка міжнародних інституцій // Національне агентство України з питань державної служби. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nads.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=7172D62321C91FB17065693E7C53A703?showHidden=1&art_id=369233&cat_id=209718&ctime=1289915692755
3. Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. проф. Б.В. Волженкин, пер. с англ. И.В.Мироновой. 2-е изд / Б.В.Волженкин. – СПб., 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_7050.html
4. The Law on Combating Corruption and Protectionism (Закон про боротьбу з корупцією та протекціанізмом). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iaaca.org/AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/M/Moldova/201202/t20120221_808896.shtml
5. Уголовный кодекс Бельгии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242695&subID=100102127,100102129#text>
6. Berger, Klaus Peter, Set-Off, in: ICC Bull. (Special Supplement) 2005, at 17 et seq. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Unjust_enrichment
7. Unjust Enrichment Law & Legal Definition (Закон про несправедливе збагачення та правові визначення). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://definitions.uslegal.com/u/unjust-enrichment/>
8. Unjust Enrichment. a Study of Private Law and Public Values (Безпідставне збагачення. Дослідження приватного права і суспільного значення). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.alibris.com/booksearch.detail?invid=8992981825&qwork=11027820&qsort=&page=1>
9. Law of Restitution in England and Ireland (Закон про реституцію в Англії та Ірландії). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/about/Law_of_Restitution_in_England_and_Ireland.html?id=LfR4ZqlVocIC&redir_esc=y
10. The measure of restitution and the future of restitutionary damages (Заходи щодо реституції та повернення завданих збитків). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.propertybar.org.uk/__data/assets/pdf_file/0006/83778/The_measure_of_restitution_and_the_future_of_restitutionary_damages,_J_Edelman.pdf
11. Unjust Enrichment and Restitution – The Modern Law of Unjust Enrichment and Restitution (Безпідставне збагачення і реституція – сучасний закон безпідставного збагачення і реституції). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.ebcwebstore.com/product_info.php?products_id=750

12. Unjustified Enrichment: Key Issues in Comparative Perspective (Безпідставне збагачення: Основні проблеми в порівняльній перспективі). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bilder.buecher.de/zusatz/33/33140/33140472_vorw_1.pdf

13. Restitution: past, present and future (Реституція: минуле, сьогодення та майбутнє). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.law.yale.edu/documents/pdf/Faculty/Langbein_Restitution_Past_Present_and_Complete.pdf

14. Law of Restitution In England & Ireland (Закон про реституцію в Англії та Ірландії). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books?id=NWQZAtg1vPUC&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Andrew+Tettenborn%22&source=bl&ots=EQcg1qG9O9&sig=efC1DqIADZ5M05d9xv5gmjyBiTI&hl=ru&sa=X&ei=ICZgUKqUMeeO4gTDs4DIDA&ved=0CC8Q6AEwAA#v=onepage&q&f=false>

15. Prevention of Corruption (Amendment) Act, 2001 (Акт про попередження корупції 2001 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irishstatutebook.ie/2001/en/act/pub/0027/index.html>

16. Principles for managing ethics in the public service (Акт про етику на державній службі). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/governance/fightingcorruptioninthepublicsector/1899138.pdf>

17. Statement on Standards of Professional Conduct (Акт про стандарти професійної поведінки). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.historians.org/pubs/free/ProfessionalStandards.cfm>

18. Finance Act 2012 (Акт про фінанси 2012 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irishstatutebook.ie/2012/en/act/pub/0009/index.html>

19. Ombudsman Act, 1980 (Акт про омбудсмена від 1980 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irishstatutebook.ie/1980/en/act/pub/0026/index.html>

20. Лист Міністерства закордонних справ РФ депутату Державної Думи РФ Куликову А.Д. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.beyvora.ru/article/25/o-mirovoy-praktike-primeneniya-st-20-konventsii-oon-po-borbes-korruptsiei>

21. Constituição da República Portuguesa (Конституція Португальської Республіки). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dre.pt/comum/html/legis/crp.html>

22. Міжамериканська конвенція проти корупції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_089

23. Швейцарский Уголовный Кодекс от 21 декабря 1937 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241950&subID=100098712,100098713,100099239#text>

24. Status of ratification of the United Nations Convention against Corruption as at 20 January 2008 and notifications, declarations and reservations thereto // Conference of the States Parties to the United Nations Convention against Corruption Second session Nusa Dua, Indonesia, 28 January-1 February 2008 (Стан справ з ратифікації Конвенції ООН проти корупції станом на 20 січня 2008 року: повідомлення та застереження щодо неї. Записка Секретаріату // Конференція держав-учасниць Конвенції ООН по боротьбі з корупцією. – друга сесія, Нуса-Дуа, Індонезія, 28 січня – 1 лютого 2008 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/COSP/session2/V0850398e.pdf>

25. Дерябин Ю.С., Антюшина Н.М. Северная Европа. Регион нового развития // под ред. Ю.С. Дерябина, Н.М. Антюшиной. – Серия: Старый Свет – новые времена. – 2008. – С.512. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vesmirbooks.ru/fragments/912/>

26. Уголовный кодекс Дании (Кримінальний кодекс Данії). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241524&subID=100096345,100096366#text>

27. Criminal Code of the Kingdom of Norway (Кримінальний кодекс Норвегії). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

28. Отчётный доклад: обзор реализации антикоррупционных обязательств стран-членов «Группы восьми». – С. 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mid.ru/bdomp/ns->

g8.nsf/4681a749b12257b3432569ea003614e4/bd02e48bfa51cb69c32573460048b375/\$FILE/09_Доклад%20по%20антикоррупционным%20обязательствам.doc

29. Criminal Code of the French Republic (Кримінальний кодекс Республіки Франція). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

30. Codice Penale Repubblica Italiana (Кримінальний кодекс Республіки Італія). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libri.freenfo.net/D/D000040.html>

31. Уголовный кодекс Испании 1995 года. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1247923>

32. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 № 2341-III (станом на 17.01.2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

Надійшла до редакції 28.09.2012

І.Я. Кулик

здобувач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІДЕРА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО ЗЛОЧИННОГО УГРУПОВАННЯ

Досліджено криміналістичну характеристику лідера транснаціонального злочинного угруповання. Розглянуто наукові підходи до визначення поняття лідера кримінального угруповання, визначено його криміналістичні ознаки та функції.

Ключові слова: криміналістична характеристика, організоване злочинне угруповання, транснаціональна злочинність, лідер.

Исследована криминалистическая характеристика лидера транснациональной преступной группировки. Рассмотрены научные подходы к определению понятия лидера криминальной группировки, определены ее криминалистические признаки и функции.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика, организованная преступная группировка, транснациональная преступность, лидер.

This article is devoted to consideration of actual problem questions of tactical supply of carrying out of confrontation. The author have considered the organizational preparatory actions of carrying out of confrontations with participation of suspected and defendants.

Keywords: criminalistic characteristic, transnational groups, organisation supply, invwstigatory actions, confrontation.

Постановка проблеми. В умовах реформування економічної та політичної систем суспільства та формування правової держави усе більшої актуальності набуває боротьба з транснаціональною злочинністю, яка завдає значної шкоди державі, негативно впливає на стан економіки, дестабілізує фінансово-кредитну систему, ускладнює криміногенну ситуацію. Нині вона стала одним із факторів, що загрожує національній безпеці держави. Концентрація значних матеріальних цінностей в руках